

Een boost voor jong ondernemerschap in Limburg
Aanbevelingen voor een bloeiend starterslandschap

Voorwoord	P.3
Inleiding	P.4
Stand van zaken	P.6
Knelpunten	P.8
1. Gebrek aan stedelijk ecosysteem in Limburg	p.9
2. De zoektocht naar talent	P.11
3. De zoektocht naar kapitaal	P.13
4. Administratieve rompslomp	P.16
Aanbevelingen	P.18

Voorwoord

In deze brochure zal je lezen dat we in Limburg al heel wat mooie starters hebben mogen zien ontstaan en dat dit er elk jaar weer meer zijn.

Jonge startende bedrijven zorgen ervoor dat onze provincie dynamisch blijft en dat de oplossingen voor de uitdagingen van morgen ook vanuit onze provincie kunnen komen.

Limburg als een sterk merk neerzetten vraagt ook om goede cases van start-ups en scale-ups en gelukkig hebben we doorheen de jaren verschillende succesverhalen mogen kennen. Echter, het is ook een open deur intrappen dat 2022 een moeilijk jaar was omwille van de onzekerheid die gepaard ging met de Oekraïne-crisis. We zien dan ook dat het aantal starters is afgenomen, een trend die in heel Vlaanderen aanwezig was. Daarom is het belangrijk om jonge starters een ondernemersvriendelijk beleidskader aan te bieden.

Mensen die durven ondernemen moet het niet te moeilijk gemaakt worden. Daarom moeten we af van administratieve rompslomp zodat de beginnende ondernemer zich kan focussen op de kerntaken. Tegelijk moet het ook makkelijker worden om kapitaal te vinden en moeten we gericht talent in onze provincie opleiden en hier houden. Samen met Voka – KvK Limburg gaan we voor een bloeiend en groeiend starterslandschap in Limburg.

Karin Van De Velde

Voorzitter
Voka - KvK Limburg

Inleiding

In de Toekomstindicator 2022 van Voka – KvK Limburg viel al te lezen dat er in 2022 minder Limburgers een eigen onderneming zijn gestart dan het jaar voordien. Maar ook het eerste kwartaal van 2023 belooft niet veel beters. Daarnaast hadden we al te kampen met een serieuze achterstand qua aantal starters vergeleken met de andere Vlaamse provincies. **Actie dringt zich dus op.**

De Oekraïne-crisis en de negatieve indirecte effecten spelen hier een belangrijke rol. Dit maakt ook meteen duidelijk dat de Oekraïne-crisis ingrijpender is op economisch vlak vergeleken met de covid-crisis waar we nog een recordaantal nieuwe ondernemingen mochten optekenen in Limburg.

Bovenop de huidige crisiscontext is het wegwijz geraken in het starterslandschap niet altijd evident. Het is vaak inefficiënt en niet eenduidig. **Als Voka – KvK Limburg willen we daarom startende bedrijven meer ondersteunen.** Niet alleen met onze bestaande trajecten zoals [Bryo](#), maar ook door het beleidskader meer op maat te maken van starters. Want naast de administratieve rompslomp gaan start en scale-ups vaak gepaard met specifieke uitdagingen zoals het vinden van financiering en talent.

Ambitie is er alvast genoeg want vorig jaar [gaf](#) Vlaams minister- president Jan Jambon nog te kennen van Vlaanderen een echte start-upnatie te maken. Deze uitspraak deed hij in het kader van de oprichting van een open dataplatform met info over bijna 2.200 Vlaamse start- en scale-up en de presentatie van het nieuwe merk [Startup.Flanders](#) dat Vlaanderen uitstraling moet geven bij ondernemers en investeerders.

Ook de Limburgse overheid zet zich actief in om het start en scale-up landschap in Limburg te vergroten. Onder andere via LRM investeert onze provincie in bedrijven en projecten die economische activiteiten genereren in Limburg. Daarnaast biedt Voka – KvK Limburg de volgende begeleidingstrajecten aan:

- ▶ Met **Voka Bryo StandUp** wordt er onder begeleiding aan het ondernemings-idee gewerkt. De andere deelnemers brainstormen mee en geven nieuwe inzichten. Op het eind van het traject kiest de deelnemer of het idee wordt uitgewerkt of niet.
- ▶ Met **Voka Bryo StartUp** worden ervaringen uitgewisseld met andere starters en nieuwe inzichten verworven van ervaren ondernemers. Daarnaast ligt de focus op een hecht netwerk creëren.
- ▶ **Voka Bryo ScaleUp** is er voor ondernemers met een marktklaar product en een schaalbaar businessmodel die willen groeien.
- ▶ **Voka StudentStandUp** begeleidt ook al student-ondernemers die met het idee spelen om een eigen zaak te beginnen.

Uit een [analyse](#) van de periode 2016 - 2021 blijkt dat 82% van de Limburgse startende ondernemingen die een Bryo-begeleidingstraject volgden, na vijf jaar nog altijd actief zijn.

Begin vorig jaar bedroeg de overlevingsgraad over vijf jaar 70% voor alle starters in Limburg. Het is duidelijk dat begeleiding een belangrijke rol speelt voor wat betreft de overlevingsgraad.

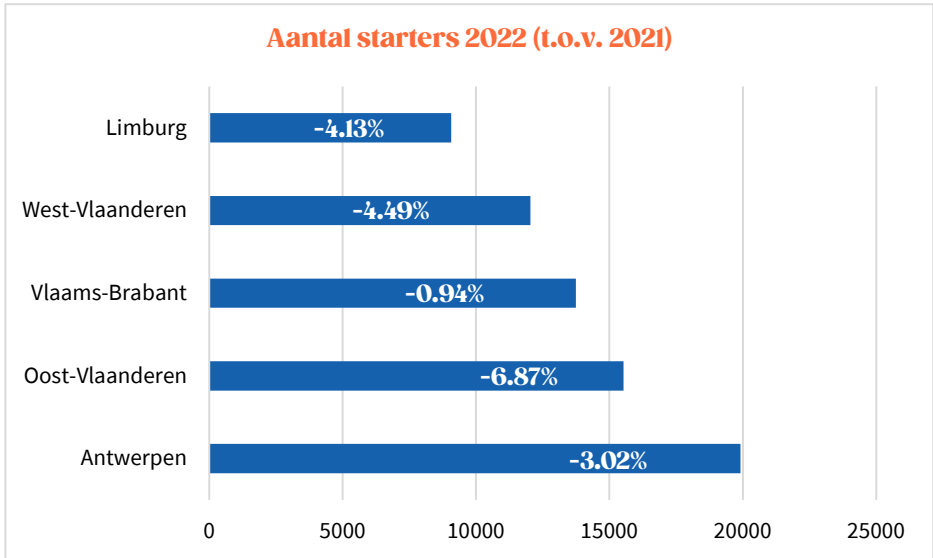
Stand van zaken

Voor we verder gaan met de specifieke knelpunten die starters ondervinden en de aanbevelingen die Voka – KvK Limburg hier voorstelt, zullen we eerst de stand van zaken meegeven.

Eind 2022 konden we 9072 nieuwe Limburgse ondernemingen optekenen. Dit zijn -4,1% starters minder dan het jaar voordien. Vooral het najaar, met de stijgingen in september en november, heeft het aantal starters in 2022 nog relatief goedge maakt. Ook in de andere provincies zien we een daling van het aantal starters dat jaar. De daling met -4,1% ligt in Limburg toch behoorlijk hoog waardoor we voor het eerst sinds jaren geen recordjaar mogen noteren. Aangezien we in Limburg al een grote achterstand hebben op de andere provincies zal ons inhaalmanoeuvre nog groter moeten worden.

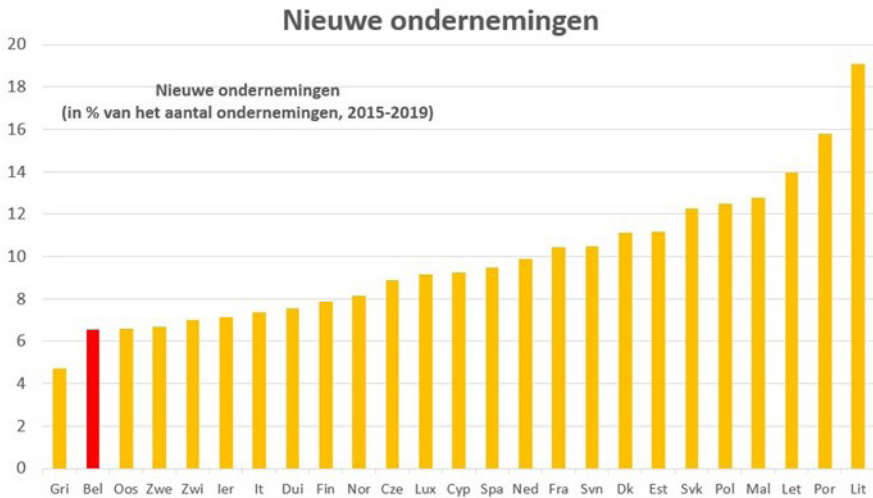
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Jan	866	932	1117	1198	1095	1092	1104
Feb	413	463	639	723	773	757	680
Maart	384	507	502	442	702	643	540
April	664	706	822	459	1101	958	
Mei	436	478	591	480	692	616	
Juni	419	456	416	539	609	583	
Juli	705	667	835	1087	952	831	
Aug	434	424	549	625	615	588	
Sept	504	613	621	693	657	722	
Okt	693	999	1052	1022	1072	1067	
Nov	374	512	580	578	559	594	
Dec	304	431	497	637	642	621	
Totaal	6196	7188	8221	8483	9469	9072	

Tabel 1 - aantal starters in Limburg (2016-2022), bron: Voka – KvK Limburg

Grafiek 1 – aantal starters in alle provincies in 2022 vergeleken met 2021, bron: Voka – KvK Limburg

Ook het eerste kwartaal van 2023 telde Voka – KvK Limburg al bijna 7% minder starters in Limburg dan een jaar geleden. Vooral opvallend is de maand maart waarin 16% minder starters waren dan maart 2022. Hiermee wordt de negatieve trend van 2022 voorlopig verdergezet. Tot slot, is het ook nog belangrijk om mee te geven dat België sowieso bij de laatste van de Europese klas hoort als het gaat over het aantal nieuwe ondernemingen dat jaarlijks wordt opgestart zoals de grafiek hieronder aangeeft. Een duidelijk signaal om de drempels om te ondernemen verder weg te werken.

Grafiek 2 – aantal nieuwe ondernemingen (in % van het aantal ondernemingen, 2015-2019); Bron: Eurostat (herwerkt door Voka vzw)

Knelpunten

De steile opgang van start- en scale-ups is een relatief recent fenomeen, al bestaan er ondertussen ook al verschillende succesverhalen. Heel wat Limburgse start-ups hebben ook de ambitie om (verder) te groeien, maar om diverse redenen is dat niet altijd gemakkelijk.

Doen we wel voldoende om een goed startersklimaat te creëren?

Concurrentie vanuit de stedelijke ecosystemen Gent, Brussel en Leuven is er in ieder geval voldoende, maar ook zij ervaren op hun beurt vooral concurrentie vanuit de VS en China. We moeten het dus beter doen als we niet willen achterophinken.

Om te weten wat er leeft bij onze starters zijn we vertrokken vanuit de bestaande start- en scale-up communities zoals die er zijn op de incubatorennetwerken zoals de Corda Campus. Echter, we hebben ons hiertoe niet beperkt. Onze Bryotrajecten zijn eveneens een belangrijke bron van input geweest als het gaat over specifieke problemen van jonge starters en ook de media hielden we actief in de gaten om opvallende starters te betrekken in onze bevraging. Tot slot is de Voka paper '[Boost de scale-ups](#)' (november 2021) een bron van inspiratie geweest.

1. Gebrek aan stedelijk ecosysteem in Limburg

Jong ondernemerschap is van essentieel belang voor de nodige dynamiek en vernieuwing van onze Limburgse economie. Via innovatie bieden ze bovendien oplossingen voor de klimaat- en milieuproblematiek. Niet alleen via nieuwe producten en diensten, maar ook via een stijging van de productiviteit. Dat laatste is van essentieel belang om onze internationale concurrentiepositie te handhaven, zeker nu door de energiecrisis (en onze automatische loonindexering) die concurrentiepositie zwaar onder druk is komen te staan.

We kennen in Limburg al gemiddeld 15,7% (2021) minder arbeidsproductiviteit dan in de rest van Vlaanderen, een kloof die de laatste 10 jaar alleen maar groter is geworden.

Vandaag zien we dat dit jong ondernemerschap zich vooral ontwikkelt in een stedelijk ecosysteem. Volgens een rapport van 'Mind the Bridge' bevindt zich in de meeste Europese landen één grote stadshub als nationale trekker. Dat is ook niet zo verwonderlijk omdat in grootstedelijk gebied kennis en kapitaal elkaar vlotter vinden.

67%

van de Europese start- en scale-ups
situeren zich in en rond één of maximaal
twee steden per land.

Ook in België is dit het geval met Brussel en Gent als duidelijke hotspots. Recent [bleek](#) ook nog uit een nieuwe ranking van dataplatform Dealroom over de beste wetenschappelijke hubs voor ondernemers dat Leuven en (opnieuw) Gent opvallend goed scoorden en zelfs steden als New York en Londen achter zich lieten. Echter, het gebrek aan zo een stedelijk ecosysteem in Limburg mag geen excuus zijn voor starters om zich te vestigen in onze provincie. De laatste jaren zien we dan ook dat 'Limburg' steeds meer in zijn geheel als een sterk merk wordt gepresenteerd en dat dit zijn vruchten afwerpt.

De proactieve zoektocht naar innovatieve bedrijven binnen sleutelsectoren voor de Limburgse economie, zoals logistiek, bio-tech en bouw, zorgt ondertussen voor een aanzuigefect van andere starters. Het is wel belangrijk dat de verschillende ecosystemen elkaar goed kennen, evenals hun zwaktes en sterktes, en dat ze niet enkel in Limburg blijven hangen als ze de ambitie hebben om verder te groeien.

Ondanks de groei van ‘mini-ecosystemen’ binnen onze provincie blijft er een grote fragmentatie van bestaande initiatieven. De veelheid van initiatieven van de overheid, kennisinstellingen, allerhande organisaties, ... is daarvan de oorzaak. Zowat elk beleidsniveau houdt zich op een of andere manier wel bezig met starters (inclusief het lokale niveau), maar het is vooral **belangrijk om starters te bereiken zodat ze bij de juiste kanalen aansluiting vinden**. POM Limburg is goed geplaatst om hier de regisseursrol op te nemen en regelmatig alle relevante partners bijeen te brengen om te kijken welke noden er spelen.

Ook internationaal moet er beter worden samengewerkt. De specifieke partners kunnen onderling rond de tafel bijeengebracht worden voor een **betere afstemming en samenwerking**. Kijk daarvoor bijvoorbeeld naar het Deense Heyfunding dat als nationaal matchmakingplatform het hele Deense ecosysteem bijeenbrengt. Een ander voorbeeld is het Nederlandse Pole Position dat een gezamenlijk initiatief is van Techleap.nl, een non-profitorganisatie die als doel heeft om het Nederlandse start-up ecosysteem te boosten. Gezien de unieke Limburgse positie, te midden van de kennisregio's Leuven-Aken-Eindhoven lijken samenwerkingsverbanden binnen de Euroregio ook een logische stap.

Tot slot, in de zomer van 2022 bezochten de verschillende Voka kamers ook Tallinn en Helsinki, waar ze er ook in slagen om succesverhalen te creëren en talent uit de hele wereld aan te trekken. Bovengenoemde landen (en steden) zijn allemaal relatief klein en zijn toch zeer succesvol in het optimaliseren van hun starterslandschap. **De juiste (beleids)keuzes en ambitie zijn cruciaal.**

2. De zoektocht naar talent

Ondanks de eerder moeilijke economische situatie waar we ons in bevinden, blijft de krapte op de arbeidsmarkt aanhouden. Het is bijgevolg niet vreemd dat ook verschillende starters aangeven te kampen met het vinden van het juiste personeel. Daarenboven is het zeer verontrustend dat we jaar na jaar dalen in de rankings zowel op het vlak van de ontwikkeling van eigen talent, onze aantrekkelijkheid voor buitenlandse werknemers, als voor de voorraad aan skills en competenties.

Dat moet ons wakker schudden!

Als we kijken naar de ontwikkeling van ons eigen talent zien we voor het vierde jaar op rij een stijging van het aantal Limburgse studenten dat een hogeschool – of universiteitsopleiding volgden.

We zien ook dat de Limburgse hogescholen en universiteit vorig jaar opnieuw meer studenten naar Limburg wisten te lokken. Maar het creëren van de juiste ondernemersmindset begint al eerder. Zo moet ondernemerschap al prominenter aan bod komen in de eindtermen van het secundair onderwijs. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheid om een minionderneming op te richten. Daarnaast zien we ook dat het aantal scholieren dat in het middelbaar kiest voor een STEM-opleiding licht stijgen. Hierbij geldt wel een voetnoot dat het Vlaams gemiddelde sneller stijgt.

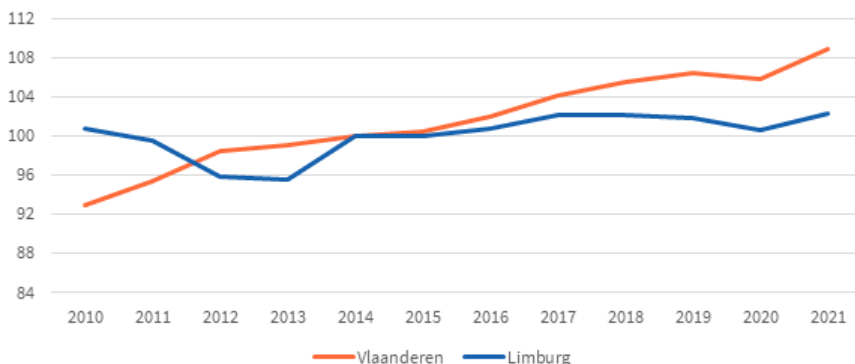

Een sterke groei van STEM-profielen is nodig om Limburgse starters te helpen doorgroeien. Aan de instroom van STEM-richtingen moet dus gewerkt worden, onder meer door ze aantrekkelijker te maken voor meisjes én jongeren in het algemeen.

Dat kan onder meer door het **maatschappelijk belang van die studierichtingen** meer te benadrukken. Het gaat immers niet enkel om de technologie op zich, maar ook over de impact ervan op het welzijn, de maatschappij en het klimaat. Initiatieven van Voka – KvK Limburg zoals de [First Lego League Challenge](#), een wereldwijde techniekwedstrijd voor jongeren, en het nieuwe Talentcenter dat leerlingen moet helpen een bewuste studiekeuze te maken, passen in deze context.

Wat betreft het aantrekken van internationaal talent zijn er ook nog een reeks hindernissen. De bestaande procedures moeten korter, eenvoudiger en meer voorspelbaar. Enkele concrete voorbeelden zijn de blijvende lange doorlooptijd van Single Permits, langzame diploma - erkenning en taalissues (erkenning van documenten in het Engels en gebrek aan voldoende Engelstalige informatie en lokale ambtenaren). Zelfs om buitenlandse studenten naar Limburg te halen zijn procedures van maanden schering en inslag. Voorzie daarom een snelwegprocedure voor erkende organisaties en voor alle categorieën van hooggeschoold personeel.

Index ASO-studenten (STEM)

Grafiek 3 – Trend ASO-studenten binnen een stemopleiding, bron: Vlaams ministerie Onderwijs en Vorming

De snelle verandering van de noden op de arbeidsmarkt accentueert ook meer en meer de behoefte aan levenslang leren én digitale reskilling bij volwassenen.

Helaas lopen we in levenslang leren hopeloos achter en is verbetering nog niet in zicht. Als we kijken naar de cijfers, zien we dat in het Vlaamse Gewest in 2018 8,7% van de 25- tot 64-jarigen deelnam aan een opleiding. Beduidend lager dan het EU-gemiddelde van 11,1% en ver achter toppers als Zweden en Finland, waar bijna één op de drie deelneemt aan opleiding.

Achter de **lage participatie** gaat een gebrek aan motivatie, overtuiging, kortom leercultuur schuil. Om deze reden moet al in het leerplichtonderwijs een ‘**mindset**’ gekweekt worden om levenslang te leren. Dat kan door leerlingen en studenten bedrijfsbezoeken te laten doen of ondernemers in de klas te halen. Daarnaast moet levenslang leren gemakkelijker gemaakt worden door nog **meer flexibele opleidingen**. Postgraduatens bestaan al, maar er moet ook meer ingezet worden op microdegrees en hybride leervormen waarbij AI ingezet wordt. Ook bij werkgevers moet het belang van levenslang leren meer worden benadrukt.

3. De zoektocht naar kapitaal

Ondernemen begint met een idee, maar kan maar werkelijkheid worden wanneer er voldoende financiering is om het gewenste product of dienstverlening effectief uit te rollen.

Hoewel de uitdagingen rondom de financiering van starters niet nieuw zijn, zagen we in 2022 door de **economische onzekerheid** en de **stijgende rente** het probleem toenemen. Starters geven zelf aan dat het waarschijnlijk moeilijker zal worden de komende jaren om voldoende kapitaal te vinden. Bijgevolg zullen ze hun runway, de periode dat starters met hun financiering moeten toekomen, moeten verlengen door te besparen waar mogelijk. Vooral groter kapitaal voor een echte doorstart blijkt moeilijk.

Limburgse starters geven aan dat klassieke investeerders, zoals banken, vaak hun eerste startpunt zijn om **kapitaal** te vinden. Echter, zij vragen veel voorwaarden en waarborgen om risico's in de beginfase te vermijden. Klassieke investeerders verkiezen daarom vaak dat starters zich eerst al voldoende bewezen hebben. Hoewel dit begrijpelijk is, is het wel jammer dat op deze manier heel wat **innovatieve ideeën niet of moeizaam uitgerold** geraken.

Het blijft cruciaal om voldoende alternatieve financiering te voorzien en om de weg te vinden naar de juiste financieringsmix. Daarom moeten programma's ondersteund worden die de financiële kennis en geletterdheid van ondernemers bevordert.

Een belangrijke rol is hier weggelegd voor Vlaio. **Procedures om subsidies aan te vragen moeten wel gemakkelijk en vlot kunnen worden aangevraagd.** Wanneer start-ups bijvoorbeeld zware investeringen doen in onderzoek en ontwikkeling hebben zij vaak een jarenlange cash burn. Hierdoor worden zij automatisch uitgesloten van **innovatiesubsidies**. Dat kan niet de bedoeling zijn.

Ondanks de crisis is er nog altijd zeer **veel geld ter beschikking om te investeren**. Vooral de zogenaamde 'Friends, Family and Fans' (FFF), de business angels en in de opschalingsfase de durfkapitalisten kunnen nog steeds (kleinere) bedragen investeren. Echter, **de mentaliteit van de meeste Belgen is meestal niet om te investeren**. De federale overheid heeft met de uitbreiding van de bestaande tax shelter voor scale-ups hiermee wel recent de deuren verder geopend. Het is echter geen goed idee van de federale overheid om de fiscaal vriendelijke behandeling van investeringsfondsen af te schaffen omdat dit de markt voor durf- en risicokapitaal zal droogleggen. Daarenboven blijft het aantrekken van grotere bedragen vooral een probleem. Dat is een breder, **Europees probleem** omdat de vele markten van kleinere lidstaten in omvang te beperkt zijn om grote kapitalen op te halen.

Op Europees vlak moet een versnelling hoger geschakeld worden, bijvoorbeeld door het uitbreiden van Europese investeringsfondsen en vooral deze bekender te maken.

De middelen die de Europese instellingen ter beschikking stellen in het kader van de industriële en duurzame transitie vormen een extra opportuniteit voor onze groeibedrijven.

Europa heeft vandaag

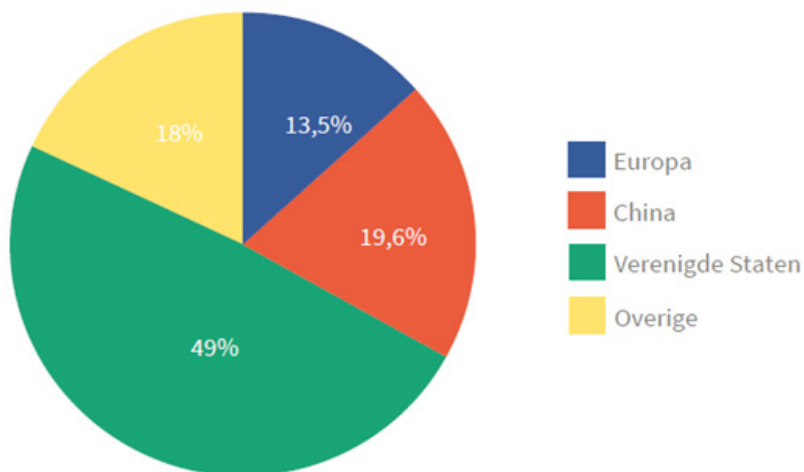
slechts 13,5%

van het wereldwijde aandeel van durfkapitaal
(venture-capital deals).

Ter vergelijking de VS neemt met 49% bijna de helft op. China is vandaag goed voor 18%, maar is vooral een zeer snelle stijger. Dat dit aandeel in Europese start-ups zo klein is, is **problematisch want investeren in start-ups is nodig om in de latere fasen te kunnen oogsten en om verdere groei te bewerkstelligen.**

Hierbij is ook een belangrijke rol weggelegd voor Voka – KvK Limburg om hen wegwijs te maken in het financieringslandschap dat vandaag nog behoorlijk intransparant is. Jonge ondernemingen hebben beduidend minder kennis van financiering door business angels, venture capitalists, incubatoren, acceleratoren,... dan van de meer traditionele financieringsbronnen. Een investeerder moet niet alleen kapitaalverschaffer zijn, maar ook adviseur en coach dus een goede matchmaking kan ook een essentiële taak zijn.

Wereldwijd marktaandeel VC-deals (2019)

Grafiek 4 – Wereldwijd marktaandeel VC-deals in 2019, bron: Wagemans en Schram, het geheim van Silicon Valley

4. Administratieve rompslomp

De bomen door het Belgische bos zien is geen sinecure. Uit een persbericht van december 2022 van Voka – KvK Limburg bleek dat je vandaag al 208 dagen nodig hebt om het Staatsblad te doorlezen. Het aantal regeltjes in België is gewoon te hoog en fruikt dynamische en innovatieve starters in hun groei. Hoewel deze administratieve rompslomp niet per se eigen is aan starters, hebben starters wel minder middelen en tijd om hier mee om te gaan en bovendien vormt het een **grote barrière** om überhaupt te starten met ondernemen.

Hierboven bespraken we al de ingewikkelde regels om internationale werknemers aan te trekken, maar naast het **versnellen van de doorlooptijd van de Single Permits** zouden ook **moderne vormen van visa's** (zoals de Digital Nomad Visa of Startup Visa) een **lichtere vergunningsprocedure** mogelijk moeten maken.

Eens buitenlands talent in dienst is, geven de expats zelf ook aan te veel drempels te ervaren wat administratie en huisvesting betreft. Het expat centre van POM Limburg biedt hier alvast soelaas, maar moet nog aan bekendheid winnen.

De mogelijkheden om HR-beleid te voeren zijn vaak niet aangepast aan de dynamische werkomgeving van start en scale-ups. De arbeidscontracten zijn te conservatief en verloning wordt veel te zwaar belast. De afschaffing van de auteursrechten voor technologiebedrijven zou een bijkomende uitdaging worden voor vooral tech start- en scale-ups. Daarnaast hebben heel wat innovatieve starters te kampen met tegenstrijdige regels. Regels moeten een middel zijn en geen doel op zich.

Voldoende regelluwe kaders moeten proeftuinen mogelijk maken waar starters kunnen experimenteren.

Met Sandbox Vlaanderen biedt de Vlaamse overheid een omgeving om veilig in te experimenteren met nieuwe producten en technologieën, maar dit **initiatief lijkt stilgevallen te zijn**. De overheid speelt niet alleen een belangrijke rol als wetgever, maar ook als potentiële klant. Denk bijvoorbeeld aan **aanbestedingen door de overheid** die het vandaag start-ups en scale-ups zeer moeilijk maken om op in te tekenen (o.a. omdat ze vaak een groot klantenbestand moeten voorleggen).

Tot slot is vandaag de procedure om werknemers te verlonen via aandelenopties te duur en complex, nochtans een populaire manier om talent aan te trekken bij start- en scale-ups. Vandaag worden werknemers die hierop ingaan echter direct belast. Vooral voor bedrijven in de scale-up fase is dit nefast omdat je nooit zeker bent van de effectieve waarde die de aandelen zullen hebben.

Aanbevelingen in het kort

1. Blijf het Limburgse ecosysteem van starters versterken door in te zetten op intensieve begeleidingsmogelijkheden van starters (van prematuur tot scale-up fase) en maak bestaande initiatieven transparanter.
2. Maak STEM-richtingen meer aantrekkelijk.
3. Verminder de doorlooptijd van Single Permits en erken internationale diploma's sneller.
4. Genereer meer flexibele en modulaire opleidingen om levenslang leren te promoten.
5. Intensiveer VLAIO-steun voor starters en begeleid starters sneller naar (Europese) investeringssteun.
6. Subsidieprocedures moeten vlot en gemakkelijk verlopen.
7. Coördineer de verschillende financieringsmogelijkheden in Limburg en ondersteun programma's die financiële kennis bevordert.
8. Voorzie regelluwe kaders waar starters kunnen experimenteren.
9. Bouw meer flexibiliteit in qua proces en geschiktheidscriteria zodat start-up en scale-ups meer kunnen deelnemen aan overheidsaanbestedingen.
10. Maak de procedures voor aandelenopties minder complex en duur.

Meer weten?

Jonas De Raeve

Directeur belangenbehartiging
jonas.deraeve@voka.be
+32 473 76 65 07

Menno van Gemenen

Adviseur belangenbehartiging
menno.vangemenen@voka.be
+32 487 98 16 31

Ellen Olslagers

Directeur eigenaar-ondernemers
ellen.olslagers@voka.be
+32 476 33 33 20

Joeri Stoop

Senior adviseur eigenaars-ondernemers
joeri.stoop@voka.be
011 56 02 41

Lucas Bellens

Adviseur starters
Lucas.bellens@voka.be
011 56 02 40

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:

Voka - KvK Limburg
'Huis van de Limburgse Ondernemer'
Gouverneur Roppesingel 51
BE- 3500 Hasselt

Redactie:

Menno van Gemeren

Eindredactie:

Jonas De Raeve